

KOCAELİ'DE İŞGAL VE MEZALİM

Süleyman BEYOĞLU*

İstanbul ve Boğazları kontrol altında tutmak isteyen İtilaf Devletleri için Kocaeli Yarımadası Anadolu ile irtibatı sağlayan haberleşme ve ulaşım hatlarının bulunduğu stratejik bir coğrafyadır. İki denize kıyısı olan Kocaeli her anlamda Payitahtın anahtarı konumundaydı. İtilaf Devletleri kendi güvenlikleri için burayı elde tutmak istiyorlardı. Nitekim İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından fiilen işgalinden bir gün sonra 14 Kasım 1918 tarihinde 17 gemiden oluşan bir filo Derince ve İzmit önlerinde demirledi. İzmitliler, sahile birikerek düşman donanmasını seyrettiler. Sandalla limana gelen iki albay önce liman reisini sonra Mutasarrıf İbrahim Süreyya (Yiğit) Bey'i ziyaret etti. Yüzbaşı rütbesinde bir subay postaneye yerleşti ve telgraf haberleşmesini denetim altına aldı. Denizde mayın taraması yapıldı. Düşman filosunda Amiral Kakulidis (Gargolidis) kumandasında Averos ve Lemnos zırhlılarıyla, dört Yunan torpidosunda bulunuyordu. 19 Kasım'da Fransız Justis gemisinden elli kadar asker rıhtıma çıktı. Katolik bir rahip eşliğinde eskiden Fransızlara ait olan çarşıdaki binaya Fransız bayrağı çekerek el koydular. İzmit-Adapazarı arasındaki demiryolu istasyonlarına İngiliz müfrezeleri yerleştirildi¹. Bu arada Bahriye Nezareti ile İtilaf Devletleri heyeti arasında savaş ve nakliye gemilerinin Haliç ve İzmit tersanelerinde onarımına ait bir sözleşme yapıldı.

30 Mart 1919'da bir İngiliz Amiralı Kasr-ı Hümayunu'nu ziyaret etti. Bekçisi bulunmadığından kasrın bahçesinde incelemelerde bulundu. İzmit Mutasarrıfı Mahmut Mahir Bey, durumu Dâhiliye Nezareti'ne bildirdi². İtilaf Devletleri temsilcileri idari işlere müdahaleden geri durmuyorlardı. Bu müdahaleler genellikle haksız da olsa doğal müttefik olarak gördükleri gayrimüslimler lehine oluyordu. Mesela İngiltere'nin İzmit temsilcisi Yüzbaşı Sileyt, hükümet işlerine gelişi güzel karışıyordu. Yüzbaşı, tercüman olarak görevlendirdiği bir Ermeni asker vasıtasıyla Belediye Reisi Abidin Bey'i Rum Metropolitliği'ne çağırırdı. Ergili Petro Boğa adlı Rum'un karısı belediyeye ait iki katırın, kendisine ait olduğunu

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. e-mail: sbeyoglu@marmara.edu.tr

- 1 Şabahattin Özel, *Milli Mücadele'de İzmit-Adapazarı ve Atatürk*, İstanbul 2009, s.15-17; Diğer bir eserde İtilaf Devletlerinin 15 Kasım 1918'de 48 parça bir filo ile İzmit Körfezine geldiği belirtilmektedir (Adnan Sofuoğlu, *Milli Mücadele Döneminde Kocaeli*, Ankara 2006, s.19); Kocaeli ve kazaları 1914 nüfus sayımına göre 226.859 Müslüman, 40.048 Rum, 55.407 Ermeni, 428 Yahudi, 8 Bulgar, 10 Latin olmak üzere toplam 325.153 kişi idi.
- 2 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, (BOA), Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi(DH. EUM. AYŞ), Nr. 65/18.

iddia ediyordu. Oysa katırların ona ait olmadığı mahkeme kararı ile tespit edilmişti. Keza eski kiracısı Ermeni Protestan Milleti'nden Bünyamin'in başvurusu üzerine belediye reisini bir kere daha ikametgâhına çağırarak belediye otelinin üç aylık kira borcunun ödenmediğini ileri sürerek Bünyamin'e teslim talimatlarına uyulmaması halinde belediye reisini genel karargâha sevk etmekle tehdit etti. Yüzbaşı Sileyt, mahkemelerin bakması gereken, İslam veya Hristiyanlar arasındaki sorunların idareten çözülmesi için sürekli hükümet işlerine karışıyordu. İzmit Mutasarrıf Vekili ve Tahrirat Müdürü Ali Galip Bey, durumu Dâhiliye Nezareti'ne 5 Mayıs 1919'da bildirdi. Dâhiliye Nazırı Mehmet Ali Bey, 12 Mayıs 1919'da müdahalelerin önlenmesi için İtilaf Devletleri nezdinde girişimde bulunmak üzere Hariciye Nazırı Ferit Paşa'ya bir tezkire yazdı³.

10 Ağustos 1919'da bazı Rumların İstanbul'dan Yalova sahillerine silah ve cephane getirdikleri İzmit jandarma Alay Kumandanlığına tespit edildi. Alınan istihbarata göre; silahlar Zeytinburnu Fabrikası'ndan bir depo memuru ile bir yüzbaşı tarafından Rumlara satılıyordu⁴. Bölgede bulunan Amerikalılar ve İngilizler Rum ve Ermenileri destekliyorlardı Bu durum bölgedeki asayişin bozulmasının en önemli sebeplerinden biriydi. İzmit ve çevresinde birçok çete faaliyetliydi. Nitekim Bahçecik Amerikan okulundan mezun Yuvacıklı Vahan, Antranik (Donik), Karamürselli Artinile Bahçecik, Kandıra, Gebze, Akmeşe'de faaliyet gösteren Ermeni çeteleri vardı⁵. Ermeni çetelerinin Müslümanlara yaptığı saldırılar, karşılıklı çatışmaları körüklüyordu. Örneğin Bahçecik'e yiyecek götüren Alioğlu Mehmet ile Numan Kâhya başı kesilerek, yine Serindereli Hasanoğlu Eyüp ve Süleymanoğlu Nuri işkence ile öldürüldü. Bu arada hiçbir düşmanı olmayan dört Ermeni muhtemelen Döngel köyünden Rasim ve Kasım adlı iki şahıs tarafından intikam almak amacıyla Başiskele- Yuvacık arasında katledildi. Armaşlı Ohannesoğlu Manna ve Aşur ile Ardaşoğlu Karink Aşarlar köyünü bastılar. 22 Eylül 1919'da aynı köyde yaşayan İlyakoğlu Simon ile Ermeni Mardiros öldürüldü⁶.

İngilizler, İstanbul'un işgalini müteakip 26 Nisan 1920'de İzmit'i resmen işgal ettiler⁷. Kuva-yı Milliye'ye yardım ettikleri gerekçesiyle İzmit'in ileri gelenlerinden birçok kişiyi tutukladılar. Aynı sebeple Tabakhane Mahallesi halkını çoluk çocuk tel örgüler içine hapsedip daha sonra İzmit dışına sürdüler. Hatta Eşek Meydanı denilen yerde köylerine dönmekte olan insanları öldürdüler. İzmitlilerin gözünü korkutmak için ölüm cezası verdikleri kişileri tersane bahçesinde halkın gözü önünde kurşuna dizdiler⁸.

İngilizler, İzmit'teki Kuva-yı Milliye direnişini kırmak için 14 Haziran 1920'de İzmit'i bombardıman etti. Bu saldırıya cebel toplarıyla karşılık verildi. İzmit merkezine yarım saat mesafede şiddetli çatışmalar oldu. Ertesi gün bölgeye Haydarpaşa'dan çoğunluğu Hintli askerlerden oluşan birlikler sevk edildi⁹. Osmanlı ordusuna elbiselik kumaş üreten İzmit Çuha Fabrikası'nı 18 Haziran 1920'de İngiliz gemileri bombalayarak tahrip etti¹⁰. İzmit Çuha Fabrikası'ndan başka Anadolu'da orduya elbiselik kumaş üretecek kapasitede bir fabrika yoktu. İngiliz ablukası nedeniyle dışarıdan kumaş alınması da zordu. Oysa savaşın bitmesi nedeniyle askerlerini terhis eden İngilizlerin elinde çok miktarda kumaş ve elbise vardı. İngilizlerin fabrikayı tahrip etmelerindeki sebep Türk ordusunun lojistik ve ekonomik açıdan zor duruma düşürülmesi olduğu kadar, ellerindeki ihtiyaç fazlası kumaş BMM

3 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Asayiş Kalemi(DH.EUM.AYŞ.), Nr.8/63.

4 Hülya Toker, *Mütareke Döneminde İstanbul Rumları*, Ankara 2006, s.48.

5 Y. Çam, a.g.e. s.34; Nurdan İpek, *Kutsanmış Topraklar Armaş ve Ermeniler*, İstanbul 2006, s.95-96.

6 A.g.e. s. 97-99.

7 Recep Çelik, *Milli Mücadele'de Din Adamları*, I, İstanbul 1999, s. 355.

8 S. Özel, a.g.e. 129.

9 Osmanlı Belgelerinde Milli Mücadele ve Mustafa Kemal Atatürk, Ankara 2007, s. 204.

10 BOA, BEO, Nr. 4651/ 348799; Yusuf Çam, *Milli Mücadele'de İzmit Sancağı*, İzmit 1993, s. 74-75; Hilal Karavar, *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e İzmit Çuha Fabrikası,1844-1920*, Kocaeli 2007, s. 87, 90.

hükümetine satmak istemesidir. Nitekim Milli Müdafaa Vekâleti, İngiliz kumaşını yüksek fiyatlarla almak zorunda kaldı¹¹.

Kocaeli, Milli Mücadele'nin başından beri Anadolu'ya yalnız karadan değil, İzmit, Karamürsel, Kandıra, Kefken, Karasu ve Akçakoca limanları ile denizden insan, silah, cephane ve malzeme sevkiyatının önemli merkezlerindendi. Ayrıca BMM hükümeti istihbarat yapmak ve geçiş bölgelerinde kontrolü sağlamak için kurduğu askerî polis teşkilatının biri de İzmit'teydi¹².

İtilaf Devletleri, San Remo kararlarını yani Sevr Antlaşması'nı Osmanlı Devleti'ne kabul ettirmek ve milli kuvvetleri etkisiz hale getirmek amacıyla 22 Haziran 1920'de Yunan kuvvetlerinin Milne Hattı'nı aşarak üç koldan Anadolu içlerine ilerlemesine izin verdiler. İngilizler 15 Temmuz 1920'de 300 kişilik bir kuvvetle Ketenciler ve Derbent istikametinde ilerlediler. Ancak milli kuvvetlerden gördükleri direniş üzerine saldırılarını Çepni (Suadiye) Köyü'ne yönelttiler. 18 Temmuz sabahı köye girdiler. Halk evlerine kapanmıştı. İngilizler ellerindeki listeye göre Hacıoğlu Mehmet ve oğlu Tefik (iki gün sonra serbest bırakıldılar), Topçuoğlu Celal, Arnavut İbrahim, İzmitli Hafız İbrahim Efendi, Metooğlu Esat Efendileri tutukladılar. Ahaliden yüklü miktarda para, kıymetli eşya, silah ve cephane toplayarak köyü terk ettiler¹³.

11 Temmuz 1920'de dört yüz kişilik bir Yunan taburu Karamürsel'e geldi. Burada kaldıkları bir buçuk gün boyunca dört kişiyi öldürdüler. Yağma ve çapulculuk yaparak, 29 kişiyi tutuklayarak götürdü. 18 Temmuz'da tekrar bir Yunan taburu Karamürsel'e geldi. Aynı günlerde bir Yunan subayı müttefik olarak gördükleri Arslanbey, Yuvacık ve Bahçecik Ermenilerinden 300 gönüllü topladı. Yunan birlikleri Akmeşe, Hereke, Gebze, Şile yönünde bazı mevkiileri ele geçirdiler¹⁴.

Bölgede bulunan Rum çeteleri ise 10-11 Temmuz'da Budakdere'de Müslüman kömürcü kafilesinin önünü keserek onları bilinmeyen bir yere götürdü. İzmit'te milli kuvvetlere mensup bir kişiyi kurşuna dizdi. 21 Temmuz'da Çuha Fabrikası civarında Tolloroğlu Kirkor ve Divan-ı Muhasebat Mümeyyizan'ından Hakkı Beylere ait değirmen Yunanlılar tarafından kullanılamayacak derecede tahrip edildi 24 Ağustos'ta Karsak Boğazı'nda yol kesen Ermeni çeteleri de yirmi Müslüman'ı katletti¹⁵. Hatta 27-28 Ağustos'ta Nuhveren yakınlarında çevrede terör estiren Rum ve Ermeni çeteleri milli kuvvetlerle dört saat süreyle çatıştı.

25 Ağustos'ta Osmanlı Harbiye Nezareti Kocaeli bölgesinin İtilaf Devletlerince harp sahası ilan edildiğini, Osmanlı birliklerinin buradan çekildiklerini duyurdu. 26 Eylül'den sonra İngilizler İzmit ve çevresini tamamen boşaltarak, bölgenin askeri sorumluluğunu Yunanlılara bıraktılar. Yunan birlikler şöyle konuşlandırıldı. İki tabur Çuhahane'de, bir tabur Bahçecik'te olmak üzere 16. Piyade Alayı ve bir dağ topçu grubu, Akmeşe bölgesi; iki tabur Akmeşe'de, bir tabur Kandıra'da bir tabur olmak üzere 9. Girit Alayı ve bir dağ topçu grubu, İzmit bölgesi; iki tabur İzmit'te, bir tabur Gebze'de olmak üzere 17. Piyade alayı ve bir dağ topçu grubu yerleştirildi¹⁶.

Karamürsel, bölgedeki en zengin kasabalardan biriydi. Yunan kuvvetleri, 23 Ekim'de Karamürsel'i işgal etti. Halkın elinde bulunan yiyecek, şahsi ve ticari eşya, elbise, para ve hayvanlara el konulup kayıklarla Yalova'ya sevk edildi. Kasaba halkından 1283 kişi de Derince'ye sürgün edildi. Yalova kazasının işgali sırasında bütün Osmanlı memurları

11 S. Özel, *a.g.e.*, s. 33.

12 A. Sofuoğlu, *a.g.e.*, s. 72, 81.

13 Y. Çam, *a.g.e.*, s. 90-91.

14 A. Sofuoğlu, *a.g.e.*, s. 122, 137.

15 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr. 76/20

16 A. Sofuoğlu, *a.g.e.*, s. 137-138.

tutuklandı. Halkın kasaba ve köyler arasında gidip gelişi yasaklandı. Müslümanların elinde bulunan ekmek bıçaklarının uçları dahi kırılarak bütün savunma araçlarından mahrum edildi. Alınan silah, alet ve edevat gayrimüslimlere dağıtıldı. Dimitri kumandasındaki Yunan askerleri sahipleri sürülen Müslümanların evlerine yerleştirildi. Bu askerler üç kız ile evli bir kadına tecavüz ettiler¹⁷. Karamürsel'e bağlı 45 köyden 15'i tamamen yakıldı. Karamürsel'in işgali sırasında Yalova'nın yerli Rumlarından çok sayıda kişi işgal kuvvetlerine katıldı. Rum ve Ermenilerden yaklaşık 800 kişilik bir kuvvet oluşturuldu. Büyük binalar askerlere tahsis edildi. Merkezdeki ortaokul binası hastane yapıldı¹⁸. Yunanlıların, Karamürsel'de uyguladıkları kötü muameleyi ve evlerin yağmalanmasını yaşayanlardan biri Çatalca'da Ahz-ı Asker Şubesi Reisliği yapan Binbaşı Mehmet Ali Efendi'nin ailesidir. İşgalle birlikte İzmit körfezinde işleyen Yunan vapurları kasabada yağma suretiyle elde edilen malları kontrolleri altındaki başka yerlere nakletti. On iki gün süreyle Karamürsel'le haberleşme ve ulaşım kesildi. Osmanlı Hükümeti'nin aracılığı ve protestosu üzerine haberleşme başladı. Binbaşı ailesinin durumu hakkında bilgi alabildi. Bu müddet içinde Karamürsel'deki Yunan işgal kıtası kumandanı kasaba halkını Derince'ye göç ettirdi. Binbaşının ailesi öksüz ve yetim olan dört yeğenin çeyiz takımlarını, annesi ve kendisine ait eşyaların listesini yaparak teslim etti. Aile diğer göçmenlerle birlikte Yunan vapurlarıyla Derince'ye sevk edildi. Yunan askerleri ve gemi mürettebatı vapurda silahla tehdit ederek göçmenleri kadınların mahrem yerlerine varıncaya kadar aradılar. Üzerlerindeki nakit ve mücevherler alındı. Karamürsel'in tahliyesinden sonra birçok aile gibi Mehmet Ali Efendi'nin ailesi de evlerine döndü. Ancak Yunanlılar kasabadaki bütün evleri soymuşlardı. Binbaşının verdiği eşya listesi ailenin ve Müslümanların uğradığı büyük zarara bir örnektir. Nitekim Yunanlıların Derince'ye sürgün ettikleri Müslümanlardan gasp ettikleri nakit ve mücevherat bedeli 1.350.500 kuruş kıymetinde idi (12 Aralık 1920)¹⁹.

Yunanlıların işgalinden sonra İzmit'te alışverişlerde drahmi kullanılmaya başladı. Yunanlılar, değeri düşük drahmilerin kabulü için esnafı zorluyorlardı²⁰. Hatta halk temettü ve emlak vergilerini dahi Yunan parası ile ödemek istiyordu. Yunan işgalinin olduğu birçok yerdeki gibi İzmit Muhasebeciliği mükelleflerden drahmi alıp almamak konusunu Maliye Nezareti'ne sordu. Ayrıca işgal altında tutulan Osmanlı şehirlerinde drahminin resmî dairelerde kullanılmasının mecburi tutulması ihtimali de bulunuyordu. İzmit Muhasebeciliği, drahminin tedavülü ile ilgili müdahalelerin önlenmesi 11 ve 20 Eylül ve 28 Ekim 1920 tarihlerinde hükümetten istedi²¹.

Müslüman halkın çetelerden korunması için Şile ve Kandıra kaymakamlarının isteği üzerine 100 kişilik bir jandarma kuvveti bölgeye gönderildi. 1920 Ekim'inde İzmit ile Karasu yerlilerinden 1500 kadar Rum, içlerinde 300 kadar yerli hainle birlikte İzmit'ten gelerek, Karasu'yu bastılar. Yağma ve soygun yaparak belediye başkanının evini yaktılar, 20 kadar masum sivili öldürerek, halktan ayrıca 5000 lira para istediler. Bu günlerde İpsiz Recep Reis, Akçaşehir'de bulunuyordu. Halk arasında birden bire İpsiz Recep geliyor şayiasının yayılması, eşkıyalık yapan Rumların parayı almadan kaçmalarını sağladı²².

11 Ocak 1921'de Darıca Körfezi'nde Osmanlı bayrağı taşıyan Seyr ü Sefain'e ait Galata yatı Yunan askerleri tarafından saldırıya uğradı. Motora yüklenmiş birkaç bin kıyye

17 Arşiv Belgelerine Göre Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, II, Ankara 1996, s. 141;S.Özel, a.g.e, s.183-187.

18 S. Özel, a.g.e, s.142-143; diğer bir anlatım için Bkz. T. Yalazan, *Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırımı Girişimi*, I, Ankara 1994, s.105-106.

19 4 Aralık 1920 tarihli Yunanlıların gasp ettikleri eşya listesi ektedir. BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr. 54/67.

20 S. Özel, a.g.e, s.188.

21 Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Babıalı Evrak Odası(B.E.O),Nr. 349649.Nazır Raşit Bey'in, 9 Kasım 1920 tarihli Sadarete yazısı.

22 İshak Güven Güvelioğlu, *Kuva-yı Milliye'nin Rizeli Emicesi İpsiz Recep*, İstanbul 2010, s. 45-46.

balık yağmalandı. Aynı şekilde mısır, yulaf, nohut v.s. yiyecekler ile insanlar yakalanarak bilinmeyen yerlere götürüldü²³. 13 Ocak'ta 600 kişilik Şile Yunan işgal taburu Teğmen Yorgi'nin komutasında İzmit'e geldi²⁴.

İzmit'te bunlar olurken Londra Sulh Konferansı'na (21 Şubat-12 Mart 1921) Venizelos aracılığı ile bir muhtıra veren Rum Patrik vekili Doretheos ile Ermeni patrikhanesi delegeleri, Osmanlı ve Bulgar Trakya'sı, Edirne, İstanbul, Bursa, Aydın Vilayetleri, Biga ve İzmit Sancaklarının Yunanistan'a ilhakını istiyorlardı²⁵. Rum Patrik Vekili Nikola'nın (Nisan-Aralık 1921) casusluk yapmak üzere İstanbul'dan bazı Rum kadınları Müslüman kılığında İzmit'e gönderdiği anlaşıldı²⁶.

Karamürsel Eytam Müdürü Hüseyin Hilmi Bey, Yunanlıların kasabayı işgali sırasında bütün çarşıdaki dükkân ve mağazaların yağmalandığı, kendi evine girilerek 270.500 kuruş değerindeki kıymetli eşya ve paralarının gasp edildiğini bildirerek, zararının Yunanlılarca karşılanmasını 24 Mart 1921'de Hariciye Nezareti'nden talep etti²⁷. İzmit eşrafından Tüccar Mustafa Bey ve Eşrefzade Ahmet Efendi İstanbul'da 9 Nisan 1921'de şu ifadeyi vermişlerdir: İzmit Yunan Kumandanlığı ile mutasarrıflıktan duyurulan bir emirde eli silah tutan İslam ahalinin her gün sabah ve akşam polis noktalarına giderek görünmeleri istenmişti. Başka bir emirle bütün erkekler Muhafazahane denilen yerde toplanmış, bundan cesaret alan askerlerin ve sivil Rumların silah arama bahanesiyle girdikleri evlerde kadın, çocuk ve ihtiyarlara saldırılarda bulduklarını söylemişlerdi²⁸. Yine 27 Nisan 1921'de Karamürsel Ereğlisi ahalisinden bakkallık yapan Ahmetoğlu Abdullah ile arkadaşı Balıkçı Hüsnüoğlu Mustafa, kayıkla bakkal levazımatı almak üzere İstanbul'a gelirken Dil İskeleyi civarında Yunan torpidosundan atılan topla durduruldu. Dövülerek geminin kömürlüğüne hapsedilen Abdullah'ın 80 lirası ile gümüş saati, Mustafa'nın 50 lirası alındıktan sonra serbest bırakıldı. 30 Nisan'da Tavşancıl iskeleyine sandal ile gelen Yunan bahriye askerleri tarlalarında çalışan Kabakoğlu Edhem, Karaoğlu Faik'in saatleriyle, çevrede yayılan koyun sürüsünden bir koyun alarak gemilerine döndüler²⁹. 7 Mayıs'ta Yarımca İmamı Hafız Emin Efendi ve yanındakiler Yunanlılar tarafından bilinmeyen bir yere sevk edildi³⁰.

Gayrimüslim çeteler Bağçeşme, Orhan ve Tabakhane mahalleleri ve civarındaki evlere girmiş, erkekleri Namazgâh denilen yere götürerek işkenceyle öldürmüşlerdi. Namazgâhta 25 kadar ceset bulunmuş, buna bazı yabancılarda tanık olmuşlardı. Bir Amerikalı Bağ mevkiinde öldürülen Müslümanların fotoğraflarını çekmişti. Emrindeki iki askerle tecavüzleri önlemeye çalışan Fransız Yüzbaşı Delor gördüklerine dayanamayarak ağlarken İngiliz temsilcisi alaylı bir tavırla seyretmeyi yeğlemiş, hatta Delor'un İstanbul'daki Fransız makamlarına telefon etmesini engellemişti³¹.

1921 Mart'ı sonlarında Teğmen Kaçaros komutasında otuz iki kişilik Yunan müfrezesi Kandıra'nın Karamadin Köyü'ne gelerek halkı camiye topladı. Köylülerden Abbasoğlu Halil öldürüldü. Teğmen Kaçaros, Paşamadinoğlu İsmail, kardeşi Kürtoğlu Hasan, Haliloğlu Mustafa, İsmailoğlu Mehmet, Paşamadinoğlu Şakir'in Ömer, Kara Kaçan eşi Fatma, Molla İsmail eşi Kezban, Hacı İsmail'in Molla Mehmet adlı köylülere saatlerce işkence yaptırdı. Keza Kadı Köyü'nde silah arama bahanesiyle halkı camiye toplayıp, evlerdeki para ve değerli eşyaya el koydu. Macaroğlu Emin, Kalafatçioğlu Hüseyin, Tomikoğlu Mustafa, İncebacakoğlu

23 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr.53/27.

24 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr.50/20.

25 Hülya Toker, *Mütareke Döneminde İstanbul Rumları*, Ankara 2006, s. 214.

26 A.g.e, s. 218.

27 *Arşiv Belgelerine Göre Balkanlarda ve Anadolu'da Yunan Mezalimi, II*, Ankara 1996, s. 183-185

28 A.g.e, s.187-188

29 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr.53/66.

30 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr.53/55.

31 S. Özel, a.g.e, s. 235.

Hüseyin ve Şakir, Yumukoğlu Mustafa adlı köy ileri gelenlerine işkence yaptı. Büyük Bıçaklı köylülerinin de değerli eşyaları gasp ettikten sonra Topçu oğlu Cafer, Ali oğlu Kemalettin, Kalaycıoğlu İsmail, Uzun Alioğlu Hasan, Himmetoğlu Mehmet, Kömürçü oğlu Süleyman, Koca Kavukoğlu Ahmet Kaptan, Alioğlu Molla İsmail, Uzun Ahmetoğlu Mustafa, Hoca Mustafa ve Develioğlu Veli adlı kişileri bacaklarından ağaca astırarak işkence etmişlerdi. Keza Kandıra'nın birçok köyü Teğmen Kaçaros ve adamlarının zulmüne uğramıştı. Küçük Aşağı, Büyük Aşağı ve Bucaklı köylerinde halkı kahvelere hapsedtikten sonra Küçük Aşağı Köyü'nden Saras oğlu Hüseyin, Macar oğlu İbrahim, Hacı Garşoğlu Ali, Eşlameci oğlu İbrahim, Bucaklı Köyü'nden Böcüoğlu Hasan Çavuş, Ali Bayramoğlu Recep, Şamoğlu İsmail adlı köylülerin bazılarını ayaklarından astırarak tütsü ile boğdurmuş, diğerlerini de çuvalların içine koyarak işkence etmiştir. 5 Nisan 1921'de bir binbaşı komutasındaki yaklaşık 500 kişilik bir Yunan kuvveti Kandıra'nın Salmanlı nahiyesine bağlı 29 haneli Kaymas Köyü'ne gelerek 19 haneyi yakmış, Gediklioğlu Aşır'i süngüleyerek öldürmüş, Hacı oğlu Ahmet'i göğsünden kurşunla yaralamıştı. 29 Nisan'da aynı köye tekrar gelen Yunanlılar Birinci Muhtar Halit Ağa'yı kurşunla İkinci Muhtar Ali Ağa'yı sopayla öldürmüşlerdi. Oğlunun gelinine tecavüz etmişler ve kendisini çıplak bir halde bırakmış, köyü yağmalamış, 200'den fazla koyun, 50 kadar sığırı götürmüşlerdi³².

Yunanlılar tarafından İzmit'ten bazı eşraf ve memurlarla birlikte tutuklanan Eczacı Şükrü bilinmeyen bir yere götürülmüştü. Eniştesi Şükrü Bey eczanesini Yusuf Ziya Bey'e emanet etmişti. Ancak İzmit'te oturan Dikran Manasyan, Yunan subaylarına müracaat ederek, Şükrü'den alacağı olduğunu ileri sürerek eczaneden bir miktar eşyaya el koydu. Oysa Manasyan alacak iddiasında bulunarak açtığı davayı da kaybetmişti. Yusuf Ziya Bey, eniştesine ait eşyaların Dikran Manasyan'dan geri alınması için 24 Nisan 1921 tarihinde Dâhiliye Nezaretine bir dilekçe verdi³³.

26 Nisan 1921'de Kandıra'yı işgal ederek yağmalayan ve 29 Nisan'da terk eden 500 kişilik Yunan kuvveti büyük bir mezalim gerçekleştirmişti. Kandıra telgrafhanesini tahrip edip, hükümet konağını kirlletip resmi evrakı yok etmişlerdi. Kantarcılar Köyü'nde Ç. Hüseyin'in ailesini çırılçıplak soyarak tecavüz etmişler, altın ve paralarını çıkarttırmak için işkence etmişlerdi. Kışla Köyü'nde Doğancıoğlu İbrahim'i köylünün gözü önünde ensesinden kama ile kesmişler, ardından süngüleyip öldürmüşlerdi. Kandıra'dan ayrılırken kasaba camiindeki üç halıyı almışlar, Adapazarlı Aliye adlı bir kadınla, Recep Ağa'nın gelinlik kızını, Çankırılı Mustafa'nın ailesini zorla Çubuklu'ya götürmüşlerdi. Karakiraz Köyü'nün kadınlarına tecavüz etmişler, üzerlerindeki değerli eşyaları alıp evlerini yağmalamışlardı. Yine Bayram Ali'nin kulaklarını kesip kasatura ile birçok yerinden yaralamışlardı. K. Köyü'nde de 10 yaşın üzerindeki kızlara ve genç kadınlara tecavüz edip, üzerlerindeki ve evlerindeki eşyayı tümüyle almışlardı³⁴.

İtilaf Devletlerinin kurduğu iki komisyon 12 Mayıs'ta mezalimleri araştırmak üzere yola çıktı. Yalova ve Gemlik'e giden komisyon General Frank başkanlığında, İzmit yarımadasına giden komisyon ise Albay Farmar başkanlığında idi. Yine aynı tarihte Gemlik ve çevresine Yunan mezalimini araştırmak üzere İngiltere, Fransa, İtalya, İsviçre temsilcileri ve Osmanlı subaylarından oluşan Tahkik Heyeti Yunanlıların Rum ve Ermeni çetelerine Müslümanlardan topladıkları silahları dağıttığını, tecavüz, öldürme, işkence, yakma, angarya yükleme, gasp, göçe zorlama gibi birçok suçları işlendiğini tespit etti³⁵. Tahkik Heyetinin raporları iki millet

32 A.g.e, s.236

33 BOA, DH. EUM. AYŞ, Nr.76/45.

34 S. Özel, a.g.e, s.237; Mezalim raporu için bkz: Mümin Yıldıztaş, *İpsiz Recep "Emice"*, İstanbul 2009, s. 122-124.

35 A.g.e, s.211-215. Tahkik heyetinin çalışmaları ve raporu hakkında geniş bilgi için bkz. Nebahat O. Arslan, "Yalova, Gemlik, Orhangazi ve İzmit (Samanlıdağ) Bölgesinde Yaşanan Yunan mezalimi ve Bölgeye Gönderilen Tahkik Heyetinin Çalışmaları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 22 (2003), s. 295- 330; İstanbul'a gelen İzmit muhacirlerine yapılan yardımlar hakkında daha fazla bkz. Ö.

arasındaki nefreti daha da tahrik edeceği düşüncesiyle o tarihte kamuoyu ile paylaşılmadı. İşlenen korkunç cinayetler 1921 yılında İngilizlerin beyaz kitabında yayınlandı³⁶. 21 Mayıs 1921'de Dersaadet Merkez Kumandanlığı, Yunanlılar İzmit Körfezi'ndeki köy ve kasabaları işgal ederek yağmalayıp yaktıkları, kadın ve çocuklara ateş ettikleri, Yalova civarında 14 köyü ve kaçamayanları camide topluca yaktıklarını bildirerek, bir inceleme heyetinin bölgeye gönderilmesini ve İtilaf Devletlerinin yardımını istedi³⁷.

Yunanlılar 27-28 Haziran 1921 gecesi İzmit'i boşalttı³⁸. İşbirlikçi eski Mutasarrıf İbrahim Hakkı Bey, bir gün önce Yunanlıların Patris vapuruna binerek kaçtı. İzmit Mutasarrıf Abdülvahap Bey, 28 Haziran tarihli raporunda; İbrahim Hakkı ve çetesinin Yunan askeri, Rum ve Ermeni çeteleriyle birleşerek, dün öğlene kadar 300-600 Müslüman'ın evlerini basarak şehit ettikleri bildirdi³⁹. Ünlü İngiliz Tarihçi Arnold Joseph Toynbee ile karısı, 29 Haziran 1921 tarihinde hiçbir sebep yokken Yunan askerlerinin İzmit körfezinin güney sahili boyunca kundaklama eylemlerine giriştiklerine şahit olmuştu⁴⁰. Toynbee, 29 Haziran-2 Temmuz 1921'de gazeteci olarak ziyaret ettiği İzmit'teki durumu şöyle anlatmaktadır: *Düzenli ordu birlikleri, gönüllüler ve yerel çetelerden oluşan Türk birlikleri gayet disiplinli idiler. Yunanlıların camilere reva gördüklerine bakarak kiliselere hiçbir saldırıda bulunmadılar. Yunanlıların çekilmeden önce sistemli bir şekilde yağmaladıkları Türk dükkânlarından ayırmak için kepenkler üzerine tebeşirle çizdikleri haç işaretleri yerinde durmasına rağmen terk edilmiş Rum ve Ermeni dükkânları tahrip edilmedi. Daha önce katledilen sivil Türklerin intikamını almak için tek tük kalmış olan Hıristiyanlara şiddet uygulamadılar*⁴¹.

Yunanlıların şehri yakma ihtimali üzerine Türk birliği şehrin tahribini önledi. İzmit adeta boşalmış, tahminen 10.000-12.000 Müslüman'dan başka kimse kalmıştı. Rum, Ermeni ve Musevilerin bir kısmı tahliye sırasında, işbirlikçi Çerkez ve Abazalar da Yunanlılarla birlikte kaçmışlardı. Muhittin Paşa, yayınladığı bir bildiri ile İzmit halkının ırz, can ve mal güvenliğinin sağlanacağını, şehirden ayrılmak isteyenler içinde limanda gemi bulundurulacağını ilan etti. Hilal-i Ahmer ve Muhacirin Müdüriyeti şehre iltica eden Adapazarı, Sapanca İzmit çevresi göçmenlerinin memleketlerine iadesi için gerekli teşebbüslerde bulunuyorlardı. Gülnihal Vapuru ile yöreye gelen Hilal-i Ahmer heyeti Karamürsel'e gitti. İstanbul'da Hilal-i Ahmer'in İkinci başkanı olan Hamit Bey (Hasancan), Yunanlılar tarafından İzmit'te yapılan katliamdan mağdur olan halka yardım etmek üzere üç vapur malzeme tedarik ederek, Fransızlardan aldığı bir torpido botla bölgeye geldi⁴².

29 Haziran 1921'de Yunanlılar, Karamürsel'i kaçamayarak kalmış yaşlı kadınlarla birlikte yakmışlardı. Olayı bizzat gören İngiliz Toynbee, Karamürsel, Değirmendere ve Ereğli'de Yunanlıların yakıp yıkma olaylarının garazkârâne ve sistemli bir şekilde devam ettiğini anlatmaktadır. Karamürsel'de dolaşırken yıkıntılar içinde tecavüze uğradıktan sonra dipçiklerle dövülen Hatice isimli yaşlı bir Türk kadınıyla karşılaşmıştı⁴³. Karamürselliler uğradıkları felaketler yüzünden Müdafaa-i Milliye Vekili Refet Bey'e (Bele) Tekâlif-i Milliye'den muaf tutulmaları için başvurunca istekleri kabul edilmişti⁴⁴.

Kürşad Karacagil, *Süreyya İlmen'in Hayatı, Faaliyetleri ve Eserleri*, (M. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2011. s. 62-63.

36 *İngiliz Yıllık Raporlarında Türkiye 1921*, Der. Ali Satan, İstanbul 2011, s. 50-54.

37 *Yunan Mezalimi...*, II, s. 210-211.

38 İzmit'in milli kuvvetler tarafından kurtarılışının ayrıntıları için bk. Y. Çam, a.g.e, s.171-187.

39 Ş. Can Erdem, "İbrahim Hakkı Bey'in İzmit Mutasarrıflığı", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, sayı 5 (3/2004), s.117

40 Arnold Joseph Toynbee, *Türkiye'de ve Yunanistan'da Batı Meselesi*, Çev. Kadri Mustafa Orağlı, İstanbul 2007, s. 289; Aynı yazar, kitabının s. 361-362 Yunanlılarca şehrin nasıl boşaltıldığını ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

41 A. J. Toynbee, a.g.e, s. 289.

42 Mustafa Selçuk, *Türk Haricîyesinin Dünyaya Açılan Kapısı Dersaadet Murahhaslığı*, İstanbul 2013, s.6; A. J. Toynbee, a.g.e, s. 349.

43 A. J. Toynbee, a.g.e, s. 350.

44 S. Özel, a.g.e, s.234.

Toynbee, Yunanlıların İzmir'i terk ederken şahit olduklarını şu cümlelerle ifade etmektedir⁴⁵: Yunan ordusunun 1921 yılı Haziran sonlarına doğru kendi isteğiyle İzmir kasabasından çekilişinin öncesine denk gelen hadiseler hakkında bir şeyler söylemek zorunda olduğumu hissediyorum. Temmuz 1920 ile Haziran 1921 arasında devam eden İzmir'teki Yunan işgalinin sona erdiği yıl içinde yok etme savaşı öyle boyutlara ulaşmış ve mahalli Rum siviller işgalcilerle işbirliğinde kendilerini o kadar küçük düşürdüler ki, yerli Hıristiyan ahalinin tamamı askerlerle birlikte bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştı. Tabiatıyla kendilerini vahşi bir ruh haleti içinde hissediyorlardı. Kısa süren hâkimiyetlerinin bedelini evlerini terk etmek zorunda kalarak ödemişlerdi, taşınmaz mallarını geride bırakmak zorundaydılar, hazırlık için zamanları olmasına ve Yunan makamları kendilerine nakil vasıtası temin etmesine rağmen istikballeri ümitsizdi. Hırslarını, hala ellerinin altında bulunan Türk komşularından aldılar. İlk olarak İzmir'in doğusunda bulunan köyler boşaltıldı ve kağnıları olan Türk köylülerine, giden Hıristiyanların mallarını taşımaları emri verildi. Tahliye işleminin sona ermesi üzerinden otuz beş saat geçtikten sonra İzmir'te karaya çıktığımızda, iskeleye dek uzanan sokaklar bu kağnıların enkazıyla dolup taşıyordu, deniz etleri ve derilerinin daha uygun bir şekilde götürülebilmesi amacıyla rıhtım üzerinde boğazlanmış olan öküzlerin sakatlarıyla kaynıyordu. Hizmetleri karşılığı katledilen Türk kağnıcılarının ve bir ya da iki Türk kadınının cesetleri bu sakatat yığınları arasında yüzmekteydi. Bizzat kasabanın içindeki Türk dükkânları da sistemli bir şekilde yağmalanmış, Hıristiyanlara ait dükkânlar ise, bu yok edici meleğe karşı sahiplerinin ismi üzerine tebeşirle çizilen haç işareti ile korunmuştu. Kasabanın merkezindeki Türk ve Yahudi mahalleleri ateşe verilmiş ve yangın ancak Yunanlıların gidişinden sonra İzmir'te bir koleleri bulunan ve bu hadise karşısında şerefli bir tavır sergileyen Fransız Assumptionistlerinin gayretleriyle söndürülmüştü. Bir zalimlik cinneti olarak kundakçılar tarafından büyük baş hayvanlar ateşe verilen mahalleler içinde bağlı bırakılmış ve diri diri yakılmışlardı ve hala dumanları tütmekte olan harabeler içerisinde, gördükleri işkenceler neticesi, yarı yarıya yakılmış olan kediler korkunç bir manzara yaratıyorlardı. Camilerin halıları ve diğer eşyaları çalınmakla kalmamış, bir de bu camiler kasti bir şekilde kirletilmişlerdi. En büyük cami olan Pertev Mehmet Paşa Camisinin avlusunda ve içi kısmında kesilen domuzlar öylece bırakılmıştı. Daha cinayetler başlar başlamaz yanına aldığı Fransız destroyerinin kumandanı ile sokaklarda devriye gezmeye başlamış olan bir Fransız irtibat subayı sayesinde umumi bir katliam önlenmişti. Yine de Yunanlıların bölgeyi boşaltmaya başlamalarından üç buçuk gün önce, 24 Haziran Cuma günü öğle üzeri saat bir sularında, şehrin denizden uzak en yüksek kesimlerinde bulunan Bağçeşme (Bahçeçeşme) ve Tepekhane isimli iki Türk mahallesinin erkek sakinleri mezarlığa götürülmüş ve burada guruplar halinde kurşunlanarak öldürülmüşlerdi. Bir sonra gün olan ayın yirmi dokuzunda mezarların iki tanesi açıldığında ben oradaydım ve kendi adıma bu cesetlerin hem Müslümanlara ait olduğuna hem de ellerinin arkadan bağlanmış durumda olduğuna şahitlik edebilirdim. Bu mezarlar topluluğunda yaklaşık altmış ceset bulunduğu düşünülüyordu ve başka toplu mezarlar da mevcuttu. Toplam üç yüzün üzerinde insan kayıptı ve bu sayı 15 ve 16 Mayıs tarihlerinde İzmir'de patlak veren olaylarda hayatını kaybedenlerin sayısına da muhtemelen geride bırakıyordu.

30 Haziran 1921'de Yunanlılar, yaptığı ve yapmakta olduğu zulümlere ek olarak İzmir'in tahliyesinden önce şehirde yüzlerce Müslüman'ı şehit ettiler. Şehrin birçok yerini ateşe verdiler. Bu facialara İtilaf Devletleri subaylarından bazıları da şahit oldu. Öyle ki, Bağcecik'te kadın ve erkek tek Müslüman bile kalmamıştı⁴⁶. İşgalleri boyunca İzmir'te yaklaşık 150 kişiyi tutukladılar. Bunları Atina ve Lutiye esir kampına götürdüler. Bu kamplarda İzmir ve Adapazarı Müslümanlarından 400 aşkın sivil esir bulunuyordu⁴⁷.

45 A.g.e, s. 361-362.

46 Anadolu'da Yunan Mezalimi...II, s. 259.

47 Serdar Sarısır, Demografik Oyun Sürgün(1919- 1923), İstanbul 2006, s. 288.

Bu yapılanlara karşılık Toynbee'nin de yazdığı gibi Kuva-yı Milliye Rum ve Ermeni evlerine dokunmamıştır⁴⁸. Yunanlıların kıskırtmalarına inanan İzmitli Rumlar ve Ermeniler vatanlarından ayrılmak zorunda kalmışlardı. Atina'dan gelen haberlere göre; Golos şehrine 3.500 İzmit göçmeni taşıyan bir gemi gelmişti. 9.000 göçmenin çıktığı Midilli'ye gelenler arasında İzmit'in Türk mutasarrıfı, merkez memuru, birçok Çerkez ve Ermeni aileleri bulunuyordu. Yunan genelkurmayına bağlı birimler yarımada'daki tüm Rum, Ermeni ve Milli Mücadele karşıtlarını korumak üzere görevlendirilmişti. Rum gazetelerinden Proedus, İzmit'ten ayrılan Rum muhacirlerin zararlarının 30.000.000 Frank'a ulaştığını iddia ediyordu⁴⁹. Yunan tarihçilerine göre; 30.000 Rum, 10.000 Ermeni ve 4.000 Çerkez Kocaeli yarımadasını terk etmişlerdir.

İzmit Yarımadası'ndan İstanbul'a gelen Yunan muhacirlerinin izin verilmeyerek Kızıl Adalara çıkarılması ve bunların Rum Patrikhanesince bakılması İtilaf Devletleri Arası Polis Komiserliği'nden 22 Eylül 1921 tarihli bir yazı ile istendi⁵⁰.

29 Aralık 1921'de Büyük Millet Meclisi'ne bilgi veren Dâhiliye Vekili Ali Fethi Bey, İzmit, Adapazarı, Karamürsel, Kandıra, Yalova, İznik ve çevresinde Yunan askerleri, Rum ve Ermeni çetelerince toplam 1194 kişi öldürülmüş, 151 yaralanmış, 314 kişi esir veya kayıp, 722 kadın tecavüze uğradığını belirtmektedir. Taşınmaz mal kaybı 63.603.250 lira, taşınır mal 92.350.480 lira olarak tahmin edilmekteydi.⁵¹

Yunan Ordusu Milli Mücadele döneminde Türkiye de işgal bölgelerinin tümünde olduğu gibi İzmit-Adapazarı ve yöresinde de büyük bir yıkım ve mezalim gerçekleştirdi. Türkiye'nin 20 Kasım 1923'te Lozan Konferansı'na sunduğu muhtıradan Yunan ordusunun ülke genelinde yol açtığı yıkımın toplam maliyeti 1.341.639.505 Türk Lirası olarak tespit edilmiştir. Bu muhtıraya göre İzmit'te 17.728 bina tahrip edilerek 27.476.597 liralık zarara sebebiyet verilmişti. Menkul değer olarak 98.234.805 liralık bir kayıp mevcuttu. Karamürsel'deki toplam 847 binanın 830'u tahrip edilmiş, 9.106.500 liralık yıkıma neden olmuştu. Ayrıca 5.702 at, 2.790 eşek, 28.437 inek, 34.113 öküz ve manda, 12.100 keçi ve 161.109 koyun gasp etmiş ki toplam 9.969.582 frank değerindeydi.⁵²

Adapazarı ve İzmit illerine bağlı olup Yunanlılar tarafından yakılan ilçe ve köyler⁵³:

1. Adapazarı'na bağlı	: 14 Köy
2. Kandıra	: 15 Köy
3. İzmit	: 15 Köy
4. Karasu	: 16 Köy
5. Sapanca	: 21 Köy
6. Akmeşe	: 11 Köy
7. Derbent	: 5 Köy
8. Karamürsel	: 9 Köy
9. Bahçecik	: 10 Köy
10. Yalova	: 9 Köy
11. İznik	: 48 Köy
12. Gemlik	: 16 Köy

TOPLAM : 189 Köy

48 S. Özel, *a.g.e.*, s.225-226.

49 Cengiz Mutlu, *Mütareke Döneminde Rum Nüfus Hareketleri*, (M.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Cumhuriyet Tarih Bilim Dalı, basılmamış doktora tezi), İstanbul 2011, s.211-214.

50 BOA. DH.EUM.AYŞ, Nr.63/61

51 S. Özel, *a.g.e.*, s. 248.

52 *A.g.e.*, s. 233-237.

53 T. Yalazan, *Türkiye'de Yunan Vahşet ve Soykırımı Girişimi*, II, Ankara 1994, s. 109.

Köylerin isimleri arşivde bulunan kaynak belgede mevcuttur.

Adapazarı, İzmit, Karamürsel ve Kandıra'da Zayıt Miktarı

İnsan	İzmit	Karamürsel	Kandıra
Ölü	85	77	88
Yaralı	49	15	32
Dayak ve İşkence	119	99	145
Berber Götürülen	216	69	164
Irza tecavüz	61	17	8
Bekâret Giderme	32	83	20
Çocuk Düşürme	15	1	3

Yakılan Bina ve Gasp Edilen Mal	İzmit	Karamürsel	Kandıra
Ev	3087	1372	692
Mağaza ve Dükkân		7581	
Resmi Bina		9	
Dini Bina		8	
Koşum Hayvanı		6112	
Kasaplık Hayvan		7010	
Zahire		18.600	
G.Menkul Değerleri	6.787.250	11.018.170	1.452.620
Menkul Değerleri	48.117.433	436.843	25.113.510
Toplam değer	54.904.683	11.455.013	26.556.130 ⁵⁴

DH. EUM. AYŞ. Nr. 39/26

İzmit merkez İttihaz edilerek Şarktan itibaren Şimal ve Cenuba doğru Şark tarafına tefrik edilen mıntıkada doğrudan doğruya Asayişin temini Devlet-i Âliye'ye Aittir.

Münakalat yakında başlayacağından dolayı Hükümet-i Osmaniye Ordularına Anadolu şimendifer hattını muhafaza edebilmek için emir verildi.

2- İzmit Körfezinden şimal ve cenuba doğru şark tarafına ve diğer ona müşabih bir hat Tuzla'nın garp tarafına ve şimendifer hattının üç kilometre şimale doğru ve İngiliz tarafından muhafaza edilen kıtaatın asayiş temini doğrudan doğruya İngiliz ordusuna aittir. Atideki karar bu mıntikalarda tatbik edilecektir.

Evvelen- Müsellah Osmanlı efrad-ı askeriyesinden hiçbir kimse bulunmayacaktır.

Saniyen- Gayrimüsellahefrad-ı askeriye-i Osmaniye bulunmayacaktır. Şu kadarki İzmit'te ikinci daire reisi müsaadesiyle bazı eşhasa müsaade edilecektir. Keza Tuzla Hastahanesinin idare memurlarına.

Salisen- Müsellah jandarma ve polis bulunmayacaktır. Gayrimüsellahefrad-ı askeriye-i Osmaniye bulunmayacaktır. Şu kadarki İzmit'in asayişini temin için İngiliz askeri polisleriyle beraber bir kıta polis bırakacaktır.

Rabian- Ahali silah taşımaktan memnu'dur. Şu kadar ki ikinci daire reisi müsaadesiyle bazı eşhasa müsaade edilebilir.

⁵⁴ A.g.e. s. 110.

İkinci Fasıll

Bahsettiğimiz Tuzla mıntıkasından şımale doğru bu cihetin asayışinin temini Osmanlı devletine aittir. Atideki şerait dairesinde

Evvelen- Müsellah ve gayrimüsellah efrad-ı askeriye bulunmayacaktır. Müsellah jandarma polis bulunmayacaktır. Şu kadarki gerek İzmit Mutasarrıflığı ve Gekbuze kumandanı bazı eşhasa silah vermeye mezundur. Mamafih tevdi edilen silahların nev' ve cinsi numarası ve hamil-i silahın ismi İzmit'te ikinci daire reisine verilecektir. Ahali silah taşımaktan memnu'dur. İngilizlere ait mıntıkada vuku'a gelecek ceraim faillerini İzmit İngiliz karargâhına teslim edecektir.

Eğer ikinci fasılda mezkûr mıntikalarda olur ise Osmanlı Devletine aittir ve teslim edilecektir.

Üçüncü Fasıll

Tuzla kumandanı Derince'de İngiliz ordusu bulundurup bulundurmamakta muhayyerdir.

Dördüncü Fasıll

İş bu emrin suretini ikinci daire reisi tarafından Osmanlı Hükümetine bildirmekle mükelleftir.

İmza Erkan-ı Harbiye Reisi Fırka kumandanı Avir (Oper ?) 24 Nisan 1920

İzmit İngiliz Kumandanlığı